

ВИБОРЧІ СПОРИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ

СКОЧИЛЯС-ПАВЛІВ Ольга Василівна - кандидат юридичних наук, доцент; доцент кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»

УДК 342.565.4:342.8
ORCID 0000-0001-6737-7628

В статті розглянуто поняття та особливості спорів щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом, зокрема процесом референдуму, тобто виборчих спорів. Зазначено, що законодавство не містить визначення поняття виборчих спорів, тому цілком природно розглядати виборчі спори як правовідносини, які характеризуються протиріччями між суб'єктами виборчого процесу на етапах підготовки, проведення, встановлення та офіційного оголошення результатів виборів. Особливості виборчих спорів полягають в тому, що їх походження має конституційну основу, однак процес їх розгляду та рішення врегульовано Кодексом адміністративного судочинства України.

Ключові слова: адміністративне судочинство, виборчі спори, виборчі адміністративні справи, виборчий процес.

Постановка проблеми

Сьогодні демократичну, правову державу неможливо розглядати без функціонування налагодженого механізму захисту прав громадян. З 2005 року в Україні одним із таких механізмів стало адміністративне судочинство. Особливості названого виду судочинства зумовлені багатьма критеріями, серед яких найвагомішими є суб'єктний склад учасників та система судів. З початку створення і до сьогодні адміністративне судочинство знаходиться

у постійному перманентному стані. З одного боку, це свідчить про намагання державних інституцій удосконалити судовий захист прав громадян у публічно-правовій сфері, з іншого боку, суспільство не завжди встигає реагувати на нові виклики, що зумовлює виникнення конфліктних ситуацій, які потребують судового вирішення.

Однією із важливих категорій справ, які розглядаються у порядку адміністративного судочинства, є виборчі спори або, як їх іменує Кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАС України), спори щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму [1].

Аналіз дослідження проблеми

Тематика виборчих спорів перебуває в центрі уваги таких дослідників, як: О.В. Бачеріков, М.В. Жушман, А.Б. Зеленцов, В.П. Іщенко, С.В. Кальченко, О.Д. Лещенко, Є.Б. Лупарев, І.А. Самсін, М.І. Смокович, В.А. Стукаленко, Ю.Б. Ключковський, С.В. Ківалов, М.І. Мельник, М.І. Ставнійчук, Ю.А. Попова та інші.

Мета статті – дослідити поняття виборчого спору, описати його ознаки та з'ясувати особливості цієї категорії справ в адміністративному судочинстві України.

Виклад основного матеріалу

На сучасному етапі розвитку законодавства про вибори (Виборчий кодекс

України прийнятий 19 грудня 2019 року) саме за допомогою вирішення виборчих спорів відбувається захист громадянами гарантованого Конституцією України права обирати та бути обраним до органів державної влади та місцевого самоврядування, а також іншими учасниками виборчого процесу своїх суб'єктивних виборчих прав.

Звичайно, виборчі спори є негативним явищем, проте вони є неминучими, оскільки під час підготовки та проведення виборів пересікаються численні інтереси учасників виборчого процесу – політичних партій (організацій партій), кандидатів та їх довірених осіб, виборчих комісій, комісій з референдуму, членів цих комісій, виборців, офіційних спостерігачів, засобів масової інформації та ін. Проте, слід зазначити, що велика кількість таких спорів свідчить не лише про недоліки при виконанні вимог виборчого законодавства, але й про зростання суспільної свідомості, підвищення зацікавленості до виборів та їх результатів. Логічним є те, що інтерес до виборчих спорів зростає у період проведення виборів.

Відомо, що кожного року Верховний Суд аналізує стан здійснення правосуддя адміністративними судами. Огляд такого звіту за 2019 рік становить інтерес, оскільки в першому півріччі 2019 року відбулись чергові вибори Президента України та позачергові вибори народних депутатів України. Що стосується справ, пов'язаних із проведенням чергових виборів Президента України, то до судів надійшло 5558 позовних заяв, з яких більшість, а саме 5441 позовна заява та справи, або 98% загальної кількості позовних заяв і справ, становили заяви та справи про уточнення списків виборців, 52 – щодо інформаційного забезпечення виборів, 40 – щодо формування складу виборчих комісій та 25 позовних заяв, що стосувалися інших питань, пов'язаних із проведенням чергових виборів Президента України.

Статистика щодо справ, пов'язаних із проведенням позачергових виборів народних депутатів України наступна: до судів надійшло 892 позовних заяви та спра-

ви, з них 761 або 85% загальної кількості позовних заяв і справ, становлять заяви та справи про уточнення списків виборців, 43 (5%) – щодо проведення передвиборної агітації, 32 (4%) – щодо інформаційного забезпечення виборів, 28 (3%) – щодо оскарження результатів виборів, 17 (2%) – щодо висування та реєстрації кандидатів та 11 – щодо формування складу виборчих комісій [2].

Незважаючи на те, що виборчі спори супроводжують кожну виборчу кампанію, а КАС України регулює процедуру їх розгляду, разом з тим законодавство не містить визначення поняття виборчих спорів, що зумовлює необхідність розгляду цього питання.

З позиції адміністративного судочинства виборчі спори однозначно є публічно-правовими. Зазначимо, що КАС України оперує поняттям «публічно-правовий спір». Більше того, одним з видів публічно-правових спорів КАС України називає спір, у якому хоча б одна сторона є суб'єктом виборчого процесу або процесу референдуму і спір виник у зв'язку із порушенням її прав у такому процесі з боку суб'єкта владних повноважень або іншої особи. Звичайно, не можна оминати увагою тавтологію, яка використана у КАС, згідно з якою публічно-правовий спір – це спір, тобто в межах однієї юридичної конструкції об'єднані два етимологічно тотожні слова.

У науковій літературі склалося декілька підходів щодо розуміння виборчих спорів. Згідно з першою позицією, виборчі спори розуміються як адміністративна справа чи справа адміністративної юрисдикції, яку розглядає адміністративний суд [3, с. 6]. Інша група вчених розглядає виборчі спори як правовідносини, що характеризуються суперечностями між суб'єктами виборчого процесу [4, с. 193]. Як правовий конфлікт розглядає виборчий спір М.І. Смокович, таким чином, представляючи третю позицію щодо розуміння сутності виборчих спорів [5, с. 269].

Дозволимо висловити свої міркування стосовно наведених позицій у науковій літературі. Що стосується підходу, згідно

яким виборчий спір розуміють як адміністративну справу, то він видається звуженим, оскільки містить вказівку лише на предмет юрисдикційної діяльності адміністративних судів, залишаючи поза увагою можливість застосування заходів, що гарантують реалізацію виборчих прав. Щодо можливості розгляду виборчого спору як правового конфлікту, то міркування з цього приводу висвітлені в окремій науковій статті [6]. Зазначимо лише, що дотримуємося думки, згідно з якою конфлікт є початковою стадією спору. Не кожен конфлікт переростає у спір. Якщо за допомогою переговорів, спільних обговорень вдалось владнати конфліктну ситуацію, то на цьому вона вичерпується. Якщо ж сторони конфлікту не знаходять рішення, яке задовольняє їхні інтереси, тоді звертаються до третьої сторони за вирішенням спору. Можна сказати, що конфлікт та спір співвідносяться як ціле та часткове.

Виборчі спори пов'язані із виборчими правовідносинами, тобто за своєю юридичною природою є виборчими правовідносинами, які врегульовані Виборчим кодексом України. Тому вважаємо, що виборчі спори слід розглядати як правовідносини, що характеризуються суперечностями між суб'єктами виборчого процесу під час підготовки, проведення, встановлення та офіційного оголошення результатів виборів.

О.Д. Лещенко, досліджуючи конституційний аспект виборчих спорів, усе ж проводить аналіз виборчих спорів з точки зору їх публічно-правового характеру. Автор виділяє такі ознаки виборчих спорів: присутність публічного інтересу; одна зі сторін спору виконує публічні владні функції управління, включаючи виконання делегованих повноважень, і спір виникає у зв'язку з виконанням або невиконанням таких функцій; джерелом виникнення спору є порушення прав у такому процесі суб'єктом владних повноважень; принаймні одна зі сторін є суб'єктом виборчого процесу або процесу референдуму; така категорія справ розглядається та вирішується у спеціальному порядку [7, с. 34].

Особливості виборчих спорів зумовлені самою природою виборчого права, оскільки виборчий процес є інститутом конституційного права. Проте, як зауважує О.В. Бачеріков, у виборчих спорах конституційним є лише їх походження [8, с. 316]. Такі спори пов'язані з інтересами всього суспільства, з політичними правами щодо участі у виборах та референдумах, з реалізацією інститутів прямої представницької демократії.

Наступною особливістю виборчих спорів, яка суттєво відрізняє їх від інших публічно-правових спорів, є їх обмеженість у часі, яка стосується того, що виборчий спір виникає з моменту початку виборчого процесу та завершується офіційним оприлюдненням Центральною виборчою комісією результатів виборів. Спори, які виникли поза межами виборчого процесу або не стосуються його, не належать до виборчих спорів згідно КАС України, а тому розглядаються у загальному порядку. На цьому наголошується у Постанові Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про практику застосування адміністративними судами положень КАСУ під час розгляду спорів щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом» від 01.11.2013 року. Також у Постанові підкреслюється те, що спір повинен виникнути під час виборчого процесу, та правовідносини, у яких виник цей спір, повинні бути пов'язані з виборчим процесом. Пов'язаність правовідносин з виборчим процесом полягає в тому, щоб ці правовідносини виникли в межах виборчого процесу й стосувалися підготовки та проведення виборів [9].

КАС України відносить виборчі спори до категорії термінових адміністративних справ, разом зі справами щодо гарантованого забезпечення потреб оборони, за зверненням податкових та митних органів, з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця та іншими. У зв'язку з цим для виборчих спорів характерні особливості, які стосуються усіх термінових справ, щодо: повідомлення учасників справи про дату, час та місце розгля-

ду справи; подання заяв по суті справи; обчислення процесуальних строків; проголошення та вручення судових рішень; апеляційного та касаційного оскарження [1].

Разом з тим кожен вид виборчих спорів, які передбачені ст. 273-279 КАС України, мають ще ряд особливостей, які стосуються:

- 1) підсудності;
- 2) суб'єктного складу;
- 3) строків звернення до суду;
- 4) складу суду при вирішенні справи;
- 5) строків розгляду і вирішення справи;
- 6) сплати судового збору;
- 7) судових рішень за наслідками розгляду справ;
- 8) здійснення представництва.

Специфіка підсудності виборчих спорів полягає у тому, що всі ланки адміністративних судів уповноважені розглядати виборчі спори залежно від виду виборчого спору. Наприклад, місцевим загальним судам як адміністративним судам підсудні виборчі спори щодо: оскарження рішень, дій чи бездіяльності дільничних виборчих комісій, дільничних комісій з референдуму, членів цих комісій (ч. 5 ст. 273 КАС України); уточнення списку виборців (ч. 2 ст. 274 КАС України); оскарження дій чи бездіяльності засобів масової інформації, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їхніх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційних агентств, що порушують законодавство про вибори та референдум (ч. 3 ст. 275 КАС України); оскарження дій чи бездіяльності кандидата у депутати сільської, селищної ради, кандидатів на посаду сільського, селищного голови, їхніх довірених осіб, які порушують законодавство про вибори та референдум (ч. 4 ст. 276 КАС України).

Окружним адміністративним судам підсудні виборчі спори щодо: оскарження рішень, дій чи бездіяльності територіальних (окружних) виборчих комісій щодо підготовки та проведення місцевих виборів, виборів Президента України, народних депутатів України; обласних комісій з ре-

ферендуму і комісії Автономної Республіки Крим з всеукраїнського референдуму, а також членів зазначених комісій (ч. 4 ст. 273 КАС України); оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових чи службових осіб, що порушують законодавство про вибори та референдум за їх місцезнаходженням (ч. 3 ст. 275 КАС України); оскарження дій чи бездіяльності кандидатів у народні депутати, у депутати обласних, районних, районних у місті рад, їхніх довірених осіб, партії (блоку), місцевої організації партії (блоку місцевих організацій партій), їхніх посадових осіб та уповноважених осіб, офіційних спостерігачів від суб'єктів виборчого процесу, що порушують законодавство про вибори та референдум (ч. 5 ст. 276 КАС України); оскарження рішень, дій чи бездіяльності окружної виборчої комісії або члена такої комісії (ч.9 ст. 277 КАС України);

Спеціальна підсудність за апеляційним адміністративним судом в апеляційному окрузі, що включає місто Київ, визначена стосовно виборчих спорів щодо: оскарження рішень, дій або бездіяльності Центральної виборчої комісії, члена цієї комісії, прийняті в межах виборчого процесу (крім рішень, дій або бездіяльності, що стосуються встановлення нею результатів виборів чи всеукраїнського референдуму) (ч. 3 ст. 273 КАС України); оскарження дій кандидатів на пост Президента України, їхніх довірених осіб (ч. 7 ст. 277 КАС України).

Окремою підсудністю у виборчих спрах наділений окружний адміністративний суд, територіальна юрисдикція якого поширюється на місто Київ щодо оскарження дій чи бездіяльності ініціативних груп всеукраїнського референдуму, інших суб'єктів ініціювання всеукраїнського референдуму, що порушують законодавство про вибори чи референдум (ч. 3 ст. 276 КАС України).

Категорія справ, що стосується оскарження рішень, дій або бездіяльності Центральної виборчої комісії щодо встановлення нею результатів виборів чи всеукраїнського референдуму віднесена законо-

давцем до підсудності Верховного Суду. Такий підхід, очевидно, зумовлений суспільною значущістю результатів виборів для країни та забезпечення впливу політичних сил на результати волевиявлення.

Суб'єктний склад виборчих спорів теж потребує розгляду, оскільки учасниками таких спорів виступає широке коло специфічних осіб. Виборчий кодекс України суб'єктами виборчого процесу називає виборців, виборчі комісії, партії (організації партій), кандидатів, офіційних спостерігачів [10]. Власне, усі ці суб'єкти можуть виступати стороною у виборчих спорах. Разом з тим КАС України, розширює коло відповідачів виборчих спорів і до таких відносить: органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, засоби масової інформації, інформаційні агентства, підприємства, установи, організації, їхні посадові та службові особи, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційні агентства, які не є суб'єктами виборчого процесу, але можуть порушувати законодавство про вибори і референдум. У справах, пов'язаних із виборами Президента України, відповідачами також можуть бути громадські об'єднання, виборчий блок, його посадові особи чи повноважні представники.

Аналіз судової практики із розгляду виборчих спорів показує, що спори, де відповідачами виступають органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, засоби масової інформації, інформаційні агентства, підприємства, установи, організації, їхні посадові та службові особи, творчі працівники засобів масової інформації та інформаційні агентства не є численними. Найчастіше відповідачами постають відділи ведення Державного реєстру виборців, а предметом оскарження – їхня бездіяльність щодо не розгляду заяв про тимчасову зміну місця голосування без зміни виборчої адреси та не включення у список виборців [11]. Досить часто також зустрічаються справи про оскарження дій відділень поштового зв'язку «Укрпошти», що полягають у здійсненні перешкоди в користуванні приміщенням, які відведені під виборчі дільниці [12]. Непоодинокими

є справи, де суб'єкти виборчого процесу оскаржують дії засобів масової інформації з приводу розміщення тої чи іншої інформації [13].

Найбільшою проблемою, що виникає при зверненні відповідних суб'єктів до суду є визначення підсудності у спорах, де відповідачем виступають засоби масової інформації, інформаційні агентства, підприємства, установи, організації, їхні посадові та службові особи, творчі працівники засобів масової інформації та інформаційні агентства. Хоча КАС України в одній статті (275) регулює особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їхніх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційних агентств, що порушують законодавство про вибори та референдум, проте розділяє підсудність таких справ. Якщо відповідачем виступає орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування, то таку справу повинен розглядати окружний адміністративний суд. Якщо ж відповідачем є засоби масової інформації, інформаційні агентства, підприємства, установи, організації, їхні посадові та службові особи, творчі працівники засобів масової інформації та інформаційні агентства, то такі справи підсудні місцевим загальним судам як адміністративним. Саме це законодавче положення не враховується позивачами, що зумовлює наявність великої кількості ухвал про направлення справи за підсудністю. Найтипівішими є випадки, коли позивачі, оскаржуючи рішення та діяння органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, подають заяви до місцевих загальних судів, а не до окружних адміністративних судів, як того вимагає КАС України.

Строки подання позовної заяви у виборчих спорах також мають суттєві відмінності від загальних строків подання позовних заяв в інших категоріях адміністративних справ. Загальний строк подання

позовної заяви до суду щодо захисту виборчих прав громадян складає п'ять днів з дня прийняття рішення, вчинення дії або допущення бездіяльності (ч. 6 ст. 273 КАС України). Однак, позовні заяви щодо рішень, дій чи бездіяльності дільничної виборчої комісії, членів цієї комісії, що мали місце у день голосування і під час підрахунку голосів та встановлення результатів голосування можуть бути подані в дводенний строк з дня прийняття рішення, дії чи бездіяльності (ч.8 ст. 273 КАС України), а щодо уточнення списку виборців – не пізніше як за два дні до дня голосування (ч. 3 ст. 274 КАС України). На відміну від можливості поновлення строків у загальному порядку, строки подання позовних заяв у виборчих справах є абсолютними і не можуть бути поновлені. Тому позовні заяви, апеляційні скарги, що подані після закінчення встановлених строків, суд залишає без розгляду.

Одним із спеціальних строків розгляду виборчих спорів є невідкладний розгляд справи (якщо справа щодо уточнення списку виборців надійшла за два дні до дня голосування, то суд розглядає її невідкладно). Під невідкладністю розгляду справи слід розуміти те, що після надходження позовної заяви суд відразу вирішує питання про відкриття провадження у справі, проводить підготовчі дії, викликає осіб, які беруть участь у справі, після чого починає судовий розгляд справи. Тому правовий інститут невідкладного розгляду справи не означає її розгляд відразу, оскільки до розгляду справи судом потрібно вчинити перераховані процесуальні дії, без проведення яких суд не може розглянути справу, для чого необхідний певний проміжок часу. Однак ці дії суд зобов'язаний вчинити невідкладно після отримання позовної заяви [9].

Загальне правило адміністративного судочинства про те, що усі адміністративні справи в суді першої інстанції розглядаються і вирішуються суддею одноособово (ст. 32 КАС України) поширюється і на виборчі спори. Але існують певні винятки. Якщо оскаржуються рішення, дії чи бездіяльність Кабінету Міністрів України,

Національного банку України, окружної виборчої комісії (окружної комісії з референдуму), то вони розглядаються і вирішуються в адміністративному суді першої інстанції колегією у складі трьох суддів. Також виборчі спори, які вирішуються Верховним Судом як судом першої інстанції, а це спори щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності Центральної виборчої комісії щодо встановлення нею результатів виборів чи всеукраїнського референдуму потребують участі не менше трьох суддів. Оскільки суб'єктом розгляду окремих виборчих спорів є апеляційний адміністративний суд в апеляційному окрузі, що включає місто Київ, який розглядає справи як суд першої інстанції, то КАС України теж передбачає обов'язкову участь колегії у складі трьох суддів при розгляді справи(ч. 5 ст. 33).

Не поширюється на виборчі спори і загальне правило про те, що разом із позовною заявою позивач повинен подати документ про сплату судового збору. У виборчих спорах дозволено подавати позовну заяву без сплати судового збору, а вже пізніше суд на стадії вирішення справи одночасно має вирішити питання про стягнення судового збору. Більше того у справах щодо уточнення списку виборців судовий збір не сплачується взагалі. Таке законодавче положення є логічним, адже виборчі спори є швидкоплинними і часто можуть розглядатися у вихідні дні, коли фінансові установи не працюють.

Строк розгляду судом виборчих спорів впливає з їх терміновості і становить два дні після надходження позовної заяви. Проте є винятки з цього правила:

- справи, що надійшли до дня голосування розглядаються у дводенний строк, але не пізніше ніж за дві години до початку голосування (до 6 години ранку);
- справи, що надійшли в день голосування розглядаються, вирішуються до закінчення голосування;
- справи, що надійшли в день голосування, але після закінчення голосування розглядаються у дводенний строк після надходження позовної заяви;

– справи щодо уточнення списку виборців розглядаються у дводенний строк після надходження позовної заяви, але не пізніше ніж за два дні до голосування, якщо позовна заява надійшла за два дні до дня голосування – невідкладно (суд негайно вирішує питання щодо відкриття провадження, проводить підготовчі дії, викликає учасників справи та проводить судовий розгляд справи).

Апеляційні скарги на судові рішення щодо виборчих справ можуть бути подані у дводенний строк з дня їх проголошення, а на судові рішення, ухвалені до дня голосування, – не пізніше як за чотири години до початку голосування (до 4 години ранку). Апеляційний суд не може повертати заяву на новий розгляд. Касаційне оскарження для виборчих спорів не передбачене.

Висновки

Діяльність суб'єктів виборчого процесу не може залишатися поза судовим контролем, який носить універсальний характер та є ефективним механізмом відновлення порушених виборчих прав. Згідно з п. 6. ч.1 ст. 19 КАС України, спори щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму (виборчі спори) підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства. Виборчі спори мають ряд особливостей як щодо їх природи, так і процесу вирішення, що зумовлено швидкоплинністю виборчого процесу. Завданням судів при вирішенні таких справ є оперативний та ефективний розгляд справи з тим, щоб забезпечити максимальну реалізацію громадянами свого виборчого права, яке є одним з основних серед усіх політичних прав.

Література

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n10686>.
2. Аналіз стану здійснення правосуддя адміністративними судами у 2019 році. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Analiz_Admin_sudu_2019.pdf.

3. Бачеріков О. В. Адміністративне судочинство у справах, пов'язаних із виборчим процесом: автореф...дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. Одеса, 2011. 21 с.

4. Сьох К.Я. Механізми вирішення виборчих спорів в Україні. *Підприємництво, господарство та право*. 2019. № 6.- С. 192-197.

5. Смокович М. І. Правове регулювання розгляду виборчих спорів: теоретичний і практичний аспекти: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2014. 576 с.

6. Скочиляс-Павлів О. В. Публічно-правовий спір як предмет розгляду в адміністративних судах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2014. № 9-2. Т.1.- С. 123-126.

7. Лещенко О.Д. Виборчий спір: до визначення дефінітиву та характерних рис. *Судова апеляція*. 2011. № 2 (23).- С. 32-39.

8. Бачеріков О.В. Виборчі спори як адміністративно-правова категорія. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. Вип. 35. С. 316-321.

9. Про практику застосування адміністративними судами положень КАСУ під час розгляду спорів щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом: Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 01.11.2013 року № 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0015760-13#Text>.

10. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 р. № 396-IX, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>.

11. Постанова Окружного адміністративного суду міста Києва від 22.05.2014 р. № 826/6931/14. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

12. Рішення Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська від 20.03.2019 р. № № 200/4279/19 <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

13. Постанова Баришівського районного суду Київської області від 23.10.2012 р. № 1001/1534/2012. <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто поняття та особливості спорів щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму, тобто виборчих спорів. Наголошено, що законодавство не містить визначення поняття виборчих спорів, тому доцільно розглядати виборчі спори як правовідносини, що характеризуються суперечностями між суб'єктами виборчого процесу під час підготовки, проведення, встановлення та офіційного оголошення результатів виборів. Особливості виборчих спорів полягають у тому, що їх походження має конституційну основу, проте процес їх розгляду та вирішення врегульовано Кодексом адміністративного судочинства України. Кодекс адміністративного судочинства України передбачає особливості розгляду і вирішення справ щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності виборчих комісій, комісій з референдуму, членів цих комісій; щодо уточнення списку виборців; щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їхніх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційних агентств, які порушують законодавство про вибори та референдум; щодо оскарження дій або бездіяльності кандидатів, їхніх довірених осіб, партій (блоку), місцевої організації партії, їхніх посадових осіб та уповноважених осіб, ініціативних груп референдуму, інших суб'єктів ініціювання референдуму, офіційних спостерігачів від суб'єктів виборчого процесу; щодо справ, пов'язаних із виборами Президента України. У статті проаналізовано особливості виборчих спорів щодо підсудності, суб'єктного складу, строків звернення до суду, складу суду при вирішенні справи, строків розгляду і вирішення справи, сплати судового збору, судових рішень за наслідками розгляду справ, здійснення представництва.

Ключові слова: адміністративне судочинство, виборчі спори, термінові адміністративні справи, виборчий процес.

SUMMARY

The article considers the concepts and features of disputes concerning legal relations related to the election or referendum process, that is election disputes. It is emphasized that the legislation does not contain a definition of election disputes, so it is advisable to consider election disputes as legal relations characterized by contradictions between the subjects of the election process during the preparation, conduct, establishment and official announcement of election results. The peculiarities of election disputes are that their origin has a constitutional basis, but the process of their consideration and resolution is regulated by the Code of Administrative Procedure of Ukraine. The Code of Administrative Procedure of Ukraine provides for the peculiarities of consideration and resolution of cases concerning appeals against decisions, actions or omissions of election commissions, referendum commissions, and members of these commissions; to clarify the voter list; on appeals against decisions, actions or omissions of executive bodies, local governments, mass media, news agencies, enterprises, institutions, organizations, their officials and officials, creative workers of mass media and news agencies that violate the legislation on elections and referendums; to appeal against the actions or inaction of candidates, their proxies, the party (bloc), the local party organization, their officials and proxies, referendum initiative groups, other subjects initiating the referendum, official observers from the subjects of the election process; on matters related to the election of the President of Ukraine. The article analyzes the peculiarities of election disputes regarding jurisdiction, subject composition, terms of appeal to the court, composition of the court in resolving the case, terms of consideration and resolution of the case, payment of court fees, court decisions on the results of proceedings, representation.

Key words: administrative proceedings, election disputes, urgent administrative cases, election process.